

Het architecturale onderzoeksteam **BAVO** maakt korte metten met het idee van stadsontwikkeling op de kap van de 'creative class'. Geen renovatie zonder recuperatie, zo blijkt...

Pleidooi voor een *anageaano* stad

Vijf punten voorafgaand aan elke discussie over het lanceren van een cultureel tegenwicht op de huidige doorstart van Rotterdam als creatieve hoofdstad van Nederland. Eerste aanzet van een nog te voltooien manuscript. Rotterdam, 31 augustus 2006

1. Enkel de creatieve klasse kan ons nog redden?

etcetera 105

Gemeten naar traditionele maatstaven, verkeert Rotterdam anno 2006 in een wonderlijke fase. We herinneren ons allemaal de tijd waarin een progressief beleid bestond in het opvoeden, organiseren en emanciperen van de – in Rotterdam overvloedig aanwezige – arbeidersklasse. Het op peil brengen van de bestaansvoorwaarden van deze misdeelde en misnoegde massa – door bijvoorbeeld te voorzien in volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en ontspanningsvoorzieningen – werd gezien als *conditio sine qua non* voor een hechte sociale cohesie alsook een stabiele economie. De koers die Rotterdam vandaag vaart zet deze situatie op zijn kop. Een progressief beleid streeft niet langer naar het stabiliseren van de economie, maar naar het dynamiseren en innoveren ervan met het oog op haar internationale concurrentievermogen. Zij ijvert niet langer voor het creëren van hele, hechte gemeenschappen, maar stimuleert individuatie en variatie. Hiertoe zet zij niet langer in op de grote meerderheid van de populatie – de middenmoot – maar op kleinere, meer specifieke groepen die – zo beweert men dan – kleur en leven schenken aan de Rotterdamse gemeenschap, zoals kunstenaars, ontwerpers, ICT-nerds, maar ook managers, yups en CEO's.¹ De gevolgen van deze mentaliteitswijziging zijn vandaag overal in Rotterdam zichtbaar. We denken dan bijvoorbeeld aan het nieuwe Lloydkwartier, een mega-ontwikkeling die door de gemeente Rotterdam en haar geprivilegieerde partners expliciet uitgedacht is als een 'woonwerkoase' voor de creatieve klasse. Een kleiner doch even symptomatisch project is het project *De dichtertelijke vrijheid* in het Wallisblok te Spangen, waar woningen letterlijk weggeschonken zijn aan jongeren actief in de creatieve sector. De algemene beleidslijn achter deze twee voorbeelden is duidelijk: eerder dan het optimaliseren van het welvaartspeil van de grootst mogelijke groep, wordt het 'creatieve

kapitaal' – dat men lokaliseert in specifieke groepen – afgeapt in het geloof dat het algemene goed hier het meest bij gebaat is. Men is er heilig van overtuigd dat enkel creativiteit het culturele, sociale én economische leven van Rotterdam uit haar winterslaap kan wekken. Een drietal redenen wordt hier doorgaans in stelling gebracht. De creatieve klasse wordt in de eerste plaats gelanceerd als de meest essentiële randvoorwaarde voor een bruisende 'stedelijke cultuur'. Vaak genoemd in dit verband zijn haar onconventionele gedrag, haar excentrieke dagelijkse bezigheden en haar gevarieerde – vaak onnavolgbare – woonwensen. Ten tweede zou dergelijk creatief stedelijk klimaat een sfeer van permanente innovatie en vernieuwing bewerkstelligen die de ideale voedingsbodem vormt voor bestaande en nieuwe economische bedrijvigheid. Tenslotte gelooft men dat de creatieve sector een aanzuigende werking uitoefent op andere meerverdieners, waardoor een natuurlijke variatie ontstaat in de bevolkingssamenstelling van een stad. Vooral voor een gemeente als Rotterdam is dit van belang, omdat zij hierdoor de noodzakelijke inkomsten kan genereren, die sociale activiteiten voor de grote massa financieel mogelijk maken – en dit zonder kunstmatige negatieve ingrepen, zoals het plaatsen van een hek rond Rotterdam. Kortom, het verwennen van de creatieve klasse met voordeelige vestigingsvoorwaarden, goedkope woonwerkplekken of aantrekkelijke uitgaansgelegenheden wordt vandaag niet gezien als een eenzijdig sociaal beleid dat gericht is op een enkele bevolkingsklasse en dus het herstel van een klassenmaatschappij die loopt op twee snelheden. Het wordt integendeel gepropageerd als het sluitstuk van een progressief beleid waarin iedereen – doch sommigen, van nature, meer dan anderen – zijn of haar creatief potentieel maximaal kan uitbuiten.²